

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

Bùi Thị Phương Vy

Trường THCS Lộc Nga, TP Bảo Lộc, tỉnh Lâm Đồng
Email: phuongvy2704@gmail.com

Tóm tắt: Hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh định hướng vào đầu ra, nhấn mạnh người học cần đạt được mức năng lực như thế nào sau khi kết thúc một giai đoạn học tập. Quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh là quá trình lập kế hoạch, tổ chức chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá hoạt động dạy học để đảm bảo cho hoạt động này đạt được mục tiêu phát triển năng lực học sinh.

Từ khóa: Năng lực, năng lực học sinh, dạy học, dạy học phát triển năng lực học sinh.

Nhận bài: 05/04/2022; Phản biện: 08/04/2022; Duyệt đăng: 10/04/2022

1. Đặt vấn đề

Từ năm học 2021-2022, các trường trung học cơ sở (THCS) triển khai Chương trình giáo dục phổ thông (GDPT) 2018. Mục tiêu của Chương trình GDPT 2018 cấp THCS là "giúp học sinh phát triển các phẩm chất, năng lực đã được hình thành và phát triển ở cấp tiểu học, tự điều chỉnh bản thân theo các chuẩn mực chung của xã hội, biết vận dụng các phương pháp học tập tích cực để hoàn chỉnh tri thức và kĩ năng nền tảng, có những hiểu biết ban đầu về các ngành nghề và có ý thức hướng nghiệp để tiếp tục học lên trung học phổ thông, học nghề hoặc tham gia vào cuộc sống lao động" [1]. Để thực hiện mục tiêu trên, cần phải chuyển hoạt động dạy học (HDDH) và quản lý HDDH từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực (NL) và phẩm chất học sinh (HS). Dạy học và quản lý HDDH theo định hướng phát triển năng lực học sinh (NLHS) vừa là cơ hội để nâng cao chất lượng dạy học; vừa là thách thức lớn đối với giáo viên (GV), cán bộ quản lý (CBQL) trường phổ thông nói chung, trường THCS nói riêng; khi việc chuẩn bị để dạy học và quản lý HDDH theo định hướng phát triển NLHS chưa được triển khai một cách hiệu quả, đồng bộ. Bản thân GV, CBQL trường THCS cũng chưa có tâm thế sẵn sàng cho dạy học và quản lý HDDH theo định hướng phát triển NLHS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Năng lực

Khái niệm NL được định nghĩa theo rất nhiều cách khác nhau, tùy thuộc vào bối cảnh và mục đích sử dụng các NL đó. Tuy nhiên, qua các tài liệu trong nước cũng như ngoài nước có thể quy NL vào phạm trù khả năng và vào phạm trù những thuộc tính cá nhân. Từ đó có thể

hiểu, NL là tổ hợp các thuộc tính tâm lý của cá nhân, được hình thành và phát triển trong một lĩnh vực hoạt động cụ thể. Khái niệm NL sử dụng trong bài viết này của chúng tôi được hiểu là NL thực hiện, đó là việc sở hữu kiến thức, kỹ năng, thái độ và đặc điểm nhân cách mà một người cần có để đáp ứng các yêu cầu của một nhiệm vụ cụ thể; nói cách khác, phải *biết làm* (know-how), chứ không chỉ *biết và hiểu* (know-what).

2.1.2. Năng lực học sinh

NLHS là khả năng làm chủ các hệ thống kiến thức, kỹ năng, thái độ phù hợp với lứa tuổi và vận dụng chúng một cách hợp lý vào thực hiện thành công nhiệm vụ học tập, giải quyết hiệu quả những vấn đề mà cuộc sống đặt ra cho chính các em. NLHS là một cấu trúc động, có tính mở, đa thành tố, đa tầng bậc, hàm chứa trong nó không chỉ là kiến thức, kỹ năng... mà cả niềm tin, giá trị, trách nhiệm xã hội, thể hiện ở tính sẵn sàng hành động của các em trong môi trường học tập phổ thông và những điều kiện đang thay đổi của xã hội.

Trong quá trình dạy học ở trường THCS, cần hình thành cho HS những NL chung (NL tự chủ và tự học, NL giao tiếp và hợp tác, NL giải quyết vấn đề và sáng tạo) và những NL đặc thù (NL ngôn ngữ, NL tính toán, NL khoa học, NL công nghệ, NL tin học, NL thẩm mỹ, NL thể chất).

Như vậy, NLHS bao gồm kiến thức, kỹ năng, thái độ nhưng kiến thức, kỹ năng, thái độ đó phải qua sự vận dụng, qua hoạt động trải nghiệm sáng tạo của chính các em thì mới trở thành NL.

2.1.3. Phát triển năng lực học sinh

Phát triển NLHS là nhằm làm cho các NL chung và NL đặc thù được hình thành, củng cố và hoàn thiện ở HS. Ở trường THCS, vấn đề phát triển NLHS phải được đặt ra theo quan điểm toàn diện, thông qua các hoạt

động giáo dục cơ bản của nhà trường, trong đó có HĐDH, được tổ chức một cách chặt chẽ, đồng bộ.

Trong phát triển NLHS phải kết hợp chặt chẽ giữa phát triển các NL chung với việc phát triển các NL đặc thù của HS; phải thông qua hoạt động trong và ngoài giờ lên lớp của các em... Phát triển NLHS là một nhiệm vụ thường xuyên, đặc biệt quan trọng đối với các trường phổ thông nói chung, trường THCS nói riêng.

2.1.4. Hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

HĐDH theo định hướng phát triển NLHS quan tâm đặc biệt đến tổ chức hoạt động học của HS; coi trọng khâu thực hành, vận dụng kiến thức, kỹ năng và thái độ của HS; lấy sự phát triển NLHS làm mục tiêu của dạy học. HĐDH theo định hướng phát triển NLHS cũng có thể được xem là HĐDH định hướng vào đầu ra, nhấn mạnh người học cần đạt được mức NL như thế nào sau khi kết thúc một quá trình dạy và học. Nói cách khác, chất lượng đầu ra đóng vai trò quan trọng nhất đối với HĐDH theo định hướng phát triển NLHS. Vì thế, trước khi bắt đầu HĐDH theo định hướng phát triển NLHS cần xây dựng được các tiêu chuẩn đầu ra rõ ràng, thể hiện rõ mục tiêu dạy học; đồng thời thiết lập được các điều kiện và cơ hội để khuyến khích người học có thể đạt được các mục tiêu đó.

2.1.5. Quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

Quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS tập trung nhiều vào đầu ra của HS, vào sự tiến bộ của HS trong quá trình dạy học. Nói cách khác, quản lý HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS đòi hỏi, từ xây dựng mục tiêu dạy học, lựa chọn nội dung dạy học, sử dụng phương pháp và hình thức dạy học đến kiểm tra, đánh giá kết quả dạy học ở trường THCS phải được tổ chức, điều khiển theo định hướng phát triển NLHS.

Từ đó, quản lý HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS là quá trình lập kế hoạch, tổ chức chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá HĐDH để đảm bảo cho nó đạt được mục tiêu phát triển NLHS.

2.2. Một số vấn đề về quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

2.2.1. Sự cần thiết phải quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

- Đáp ứng yêu cầu nguồn nhân lực chất lượng cao trong thời kỳ đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới đất nước

Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã nhấn mạnh: "Tạo đột phá trong đổi mới

căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, thu hút và trọng dụng nhân tài" [3].

Nguồn nhân lực chất lượng cao đó phải được tạo nền móng vững chắc từ GDPT, trong đó có giáo dục THCS. Để đáp ứng yêu cầu nguồn nhân lực chất lượng cao trong thời kỳ đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới đất nước, GDPT phải chuyển từ dạy học theo định hướng nội dung sang dạy học theo định hướng phát triển NLHS.

- Đáp ứng yêu cầu đổi mới GDPT

Đối với GDPT, mục tiêu của sự đổi mới là nhằm "tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, NL công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho HS. Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, chú trọng giáo dục lý tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, NL và kỹ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Phát triển khả năng sáng tạo, tự học, khuyến khích học tập suốt đời" [2].

Để thực hiện được mục tiêu trên, GDPT cũng phải đổi mới căn bản, toàn diện, hướng vào sự phát triển NLHS trên tất cả các phương diện: từ mục tiêu dạy học, nội dung dạy học đến phương pháp dạy học, hình thức tổ chức dạy học, đánh giá kết quả dạy học, quản lý HĐDH...

- Đáp ứng chuẩn đầu ra của giáo dục THCS

Chuẩn đầu ra là những yêu cầu về phẩm chất và NL mà HS cần đạt được khi tốt nghiệp THCS. Nó giữ vị trí quan trọng trong quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS: Giúp GV nhìn thấy rõ ràng những nội dung và kỹ năng cần dạy ở mỗi lớp, từ đó có thể đo lường những gì HS biết và có thể làm; định hướng việc dạy theo khả năng HS; tạo ra ngôn ngữ chung, thống nhất về trình độ HS cho các bên liên quan; góp phần đảm bảo cơ hội giáo dục bình đẳng. Chuẩn đầu ra của giáo dục THCS đòi hỏi phải tổ chức, quản lý HĐDH một cách chặt chẽ; đảm bảo cho tất cả các yếu tố của nó đều hướng vào việc hình thành và phát triển NL, phẩm chất của HS.

2.2.2. Mục đích quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

- Đảm bảo cho hoạt động dạy học hướng tới phát triển NL của HS

Dạy học theo định hướng phát triển NLHS đòi hỏi cái đích cuối cùng cần đạt tới là phải hình thành được ở người học những NL chung và NL chuyên biệt, liên quan đến từng lĩnh vực giáo dục/môn học/hoạt động trải nghiệm sáng tạo mà mọi HS đều cần có trong cuộc sống. Muốn đạt tới cái đích cuối cùng đó, đòi hỏi phải tăng cường công tác quản lý để tất cả hoạt động diễn ra trong quá

trình dạy học đều phục vụ cho sự phát triển NL và phẩm chất của HS.

- Tạo điều kiện phát triển tốt nhất tiềm năng của mỗi HS

Ở mỗi HS đều chứa đựng một tiềm năng phát triển vô cùng to lớn mà ngay cả KHGD hiện đại cũng chưa khám phá hết. Nhưng những tiềm năng này có được bộc lộ và phát triển đúng hướng hay không, lại tùy thuộc rất nhiều vào nội dung và phương pháp giáo dục của nhà trường. Dạy học theo định hướng phát triển NL được xem là con đường hiệu quả nhất giúp HS bộc lộ sớm tiềm năng của mình; đồng thời tạo điều kiện để các em phát triển hài hòa thể chất và tinh thần. Tuy nhiên, để nội dung và phương pháp giáo dục nói chung, HĐDH trong nhà trường nói riêng làm tốt vai trò dẫn dắt sự phát triển của HS thì bản thân chúng phải được tổ chức, điều khiển một cách khoa học.

- Thực hiện mục tiêu và chuẩn đầu ra của giáo dục THCS

Mục tiêu của giáo dục THCS là nhằm “củng cố và phát triển kết quả của giáo dục tiểu học; bảo đảm cho HS có học vấn phổ thông nền tảng, hiểu biết cần thiết tối thiểu về kỹ thuật và hướng nghiệp để tiếp tục học trung học phổ thông hoặc chương trình giáo dục nghề nghiệp” [5].

Dạy học theo định hướng phát triển NL thực chất là nhằm đáp ứng mục tiêu và chuẩn đầu ra của giáo dục THCS. Để HĐDH theo định hướng phát triển NLHS thực hiện tốt mục tiêu và chuẩn đầu ra của giáo dục THCS thì điều quan trọng là phải quản lý hiệu quả hoạt động này.

2.2.3. Nội dung quản lý hoạt động dạy học ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh

Nội dung quản lý HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS được dựa trên các chức năng quản lý; đồng thời có tính đến ảnh hưởng của các yếu tố đến hiệu quả quản lý hoạt động này.

- Xây dựng kế hoạch dạy học ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS

Xây dựng kế hoạch là công việc đầu tiên của mọi hoạt động quản lý. Để xây dựng kế hoạch dạy học ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS, hiệu trưởng cần căn cứ vào chủ trương đổi mới căn bản, toàn diện GDPT; chỉ thị của các cấp quản lý; dựa vào điều kiện thực tế của nhà trường để phác thảo một bản kế hoạch khung để lấy ý kiến của cán bộ quản lý, GV; từ đó hoàn chỉnh kế hoạch. Trên cơ sở của kế hoạch tổng thể đã được phê duyệt, hiệu trưởng chỉ đạo các tổ chuyên môn, GV xây dựng kế hoạch dạy học theo định hướng phát triển NLHS phù hợp với từng tổ chuyên môn và từng GV. Cùng với việc xây dựng kế hoạch,

điều quan trọng hơn là hiệu trưởng phải tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra để đảm bảo kế hoạch được tất cả các thành viên trong nhà trường thực hiện một cách nghiêm túc và hiệu quả.

- Tổ chức hoạt động dạy học ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS

HĐDH bao gồm hoạt động dạy của GV và hoạt động học của HS. Vì thế, tổ chức HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS thực chất là tổ chức hoạt động dạy của GV và hoạt động học của HS trong sự thống nhất biện chứng.

Tổ chức hoạt động dạy của GV, bao gồm: Tổ chức thiết kế bài dạy theo định hướng phát triển NLHS; tổ chức đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển NLHS; tổ chức ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) và truyền thông trong dạy học theo định hướng phát triển NLHS; tổ chức đổi mới hình thức tổ chức dạy học theo định hướng phát triển NLHS; tổ chức đổi mới hình thức và phương pháp kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS theo định hướng phát triển NL..

Tổ chức hoạt động học của HS, bao gồm: Tổ chức đổi mới phương pháp học tập; tổ chức đổi mới hình thức học tập...

- Chỉ đạo ứng dụng CNTT, đảm bảo cơ sở vật chất - thiết bị và xây dựng cơ chế, tạo động lực để GV, HS phát huy tốt vai trò của mình trong dạy học theo định hướng phát triển NL

HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS đòi hỏi phải tăng cường ứng dụng CNTT trong dạy học. Đó là vận dụng các phần mềm công cụ để trực quan hóa nội dung giảng dạy; tạo ra những sản phẩm phục vụ dạy học như nguồn học liệu mở, thí nghiệm ảo, phim ảnh, ngân hàng đề thi... Nhờ ứng dụng CNTT mà HĐDH ở trường THCS trở nên hiệu quả hơn đối với việc phát triển NLHS; HS học tập tích cực hơn, hứng thú hơn.

Cùng với chỉ đạo ứng dụng CNTT, hiệu trưởng trường THCS còn phải chỉ đạo đảm bảo cơ sở vật chất, thiết bị phục vụ HĐDH theo định hướng phát triển NLHS. Chỉ đạo đảm bảo cơ sở vật chất, thiết bị phục vụ HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS đòi hỏi hiệu trưởng: Cử một Phó hiệu trưởng nhà trường phụ trách công tác cơ sở vật chất, thiết bị dạy học; có quy định cụ thể về sử dụng cơ sở vật chất, thiết bị dạy học của nhà trường...

- Kiểm tra, đánh giá việc thực hiện HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS

Kiểm tra, đánh giá là chức năng rất quan trọng của công tác quản lý nói chung, quản lý HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS nói riêng. Để kiểm tra, đánh giá HĐDH ở trường THCS

theo định hướng phát triển NLHS, hiệu trưởng cần phải lập kế hoạch kiểm tra việc thực hiện HĐDH theo định hướng phát triển NLHS; xây dựng được bộ tiêu chí phục vụ cho công tác đánh giá; lựa chọn được phương pháp và hình thức đánh giá phù hợp cho từng nội dung, từng hoạt động, từng đối tượng; tổ chức kiểm tra việc thực hiện HĐDH theo định hướng phát triển NLHS.

- *Bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS cho cán bộ quản lý trường THCS*

Ở trường THCS, đội ngũ hiệu trưởng, phó hiệu trưởng, tổ trưởng chuyên môn là những người trực tiếp quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS. Vì thế, muốn nâng cao hiệu quả quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS phải chú ý bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lý cho đội ngũ này. Để bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS cho CBQL, hiệu trưởng phải xây dựng kế hoạch bồi dưỡng cụ thể, trong đó xác định rõ mục đích bồi dưỡng; chương trình bồi dưỡng; cách thức triển khai. Sau bồi dưỡng, hiệu trưởng cần chỉ đạo cán bộ quản lý tự đánh giá kết quả bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lý HĐDH theo định hướng phát triển NLHS.

3. Kết luận

HĐDH theo định hướng phát triển NLHS định hướng vào đầu ra, nhấn mạnh người học cần đạt được mức NL như thế nào sau khi kết thúc một giai đoạn học tập. Quản lý HĐDH ở trường THCS theo định hướng phát triển NLHS là quá trình lập kế hoạch, tổ chức chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá HĐDH để đảm bảo cho hoạt động này đạt được mục tiêu phát triển NLHS. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ GD&ĐT (2018), *Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT về việc ban hành Chương trình giáo dục phổ thông*.
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Văn kiện Hội nghị BCHTW lần thứ 8 khóa XI*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
- [3]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4]. Nguyễn Thanh Hải (2019), *Biện pháp quản lý dạy học môn Tiếng Anh theo tiếp cận năng lực học sinh ở các trường THCS huyện Phúc Thọ, thành phố Hà Nội*, Tạp chí Giáo dục số đặc biệt, tháng 4/2019.
- [5]. Quốc hội nước CHXHCN Việt Nam (2019), *Luật Giáo dục*.
- [6]. Lê Thị Thanh Thủy, Phạm Phương Tâm (2020), *Quản lý hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực học sinh trong trường phổ thông*, Tạp chí Giáo dục số 492, tháng 12/2020. □

Managing the teaching activities in the direction of developing the students' capacity in junior high schools

Bui Thi Phuong Vy

Loc Nga Junior High School, Bao Loc city, Lam Dong province

Email: phuongvy2704@gmail.com

Abstract: *The teaching activities are oriented towards the development of student's capacity and are output-oriented, emphasizing how the learners need to achieve the level of competence after the end of a learning period. Managing the teaching activities in lower secondary schools in the direction of student's capacity development is the process of planning, organizing, directing, inspecting and evaluating the teaching activities to ensure that this activity is successful in developing the students' capacity.*

Keywords: *Capacity, student's capacity, teaching, teaching to develop student's capacity.*